

8637 KUL Grondwettelijk recht I

Inhoud

Deel I. Algemene inleiding	1
Hoofdstuk 1. Basisbegrippen en centrale thema's van het grondwettelijk recht	1
Afd. 1. Inleiding.....	1
Afd. 2. De grondwet	1
§ 1. Betekenis en functies van de grondwet	1
1. Welke zijn de twee functies van de Grondwet ?.....	1
2. Bespreek de Declaration of Independence.....	2
3. Bespreek artikel 16 van de Déclaration des droits de l'homme et du citoyen (1789)	3
4. Waarom zijn de teksten uit vraag 2 en 3 nog van fundamenteel belang?	4
5. In welke zin organiseert de grondwet de overheidsmacht op democratische wijze?	5
6. Is elke staat met een grondwet een democratische staat?	6
7. In welke zin beperkt de Grondwet de overheidsmacht?	7
8. Welke denkers hebben de tweede functie van de Grondwet geïnspireerd?	8
9. Wat is het onderscheid tussen horizontale en verticale machtenscheiding?	9
10. Bespreek de horizontale beperking van de overheidsmacht	10
11. Op welke manier kan men het principe van de machtenscheiding invullen?	11
12. Hoe ziet James Madison het systeem van checks and balances?	12
13. Wie was de figuur James Madison?	13
14. Hoe werkt het systeem van checks en balances in Amerikaanse grondwet?	14
15. Welk historisch systeem van machtenscheiding treffen we aan in de Franse Grondwet van 1791?	15
16. Hoe verklaren we het Franse wantrouwen tegenover de rechter?	16
17. Waarom is het wantrouwen tegenover de rechter niet zo aanwezig in USA en GB?	17
18. Wat is de rol van de rechterlijke macht volgens Alexander Hamilton?	18
19. Beschrijf de verticale beperking van de overheidsmacht	19
20. Geef de historische opbouw van rechten en vrijheden in de Grondwet.....	20
21. Welke functie heeft de Grondwet in de natie- en staatsvorming ?	21
22. Wat is de programmatorische functie van de Grondwet?	22

23. Wat is het effect van de Grondwet als maatschappelijk contract?	23
§ 2. De Grondwet in materiële en formele zin.....	24
24. Wat is het onderscheid tussen de Grondwet in materiële en in formele zin?	24
§ 3. Enkele belangrijke classificaties.....	25
25. Wat is het verschil tussen directe en representatieve democratie?	25
26. Wat is participatieve democratie?	26
27. Wat is deliberatieve democratie?.....	27
28. Wat is het verschil tussen meerderheidsdemocratie en consensus / pacificatiedemocratie?	28
29. Hoe deze techniek van verankering van de democratie in de Grondwet?	29
30. Geef het onderscheid tussen parlementair en presidentieel systeem.....	30
31. Wat is de invloed van een parlementair / presidentieel systeem op de horizontale machtscheiding?.....	31
32. Geef een voorbeeld van een hybride systeem.....	32
33. Wat is het onderscheid tussen soevereiniteit en Kompetenz- Kompetenz?	33
34. Wat is een gecentraliseerde eenheidsstaat?	34
35. Hoe werkt de gedecentraliseerde eenheidsstaat?	35
36. Bespreek de federale staat (bondsstaat)	36
37. Wat is een federatie / unie van staten ?	37
38. Bespreek de spanning tussen het democratische en het federale principe in federale staten.....	38
39. Wat zijn centrifugale en centripetale systemen in federale staten ?	39
40. Wat is het onderscheid tussen symmetrisch en asymmetrisch federalisme?	40
42. Wat is het verschil tussen duaal en coöperatief federalisme?.....	41
43. Wat zijn de voor- en nadelen van federalisme en de devolutie van bevoegdheden?	42
44. Bespreek Gregory v Ashcroft (1991)	43
45. Hoe evolueerde de USA tot een federale staat?	44
46. Hoe vond de USA het woord federaal uit?.....	45
47. Wat is de opinie van Madison over de Grondwet?	46
48. Wat is de opinie van Madison inzake de instellingen?	47
49. Wat is de opinie van Madison over de bevoegdheden?	48
50. Waarom vindt Madison dat de grondwet niet nationaal en ook niet federaal is?	49
51. Waar ligt de soevereiniteit in de USA?.....	50

Afd. 3. Enkele centrale thema's van het grondwettelijk recht	51
§ 1. Verankering	51
52. Hoe wordt de Grondwet verankerd via counter- majoritarian difficulty?.....	51
53. Beschrijf de procedurele v de inhoudelijke democratie.....	52
§ 2. Rechterlijke controle op wetgevende en uitvoerende macht.....	53
54. Wat is de idee van James Madison over controle over de regering?.....	53
55. Hoe verloopt de rechterlijke controle op wetgever en bestuur?	54
56. Bespreek Marbury v Madison (1803)	56
57. Wat is het verschil tussen een centraal en een diffuus toetsingsstelsel?.....	57
58. Welke rechterlijke beslissingsmethoden en interpretatiemethoden worden gebruikt?	58
59. Wat is het begrip “toetsingsintensiteit”?.....	58
Casussen/Examen vragen	59
C-8637/0101001.	59
C-8637/0101002.	60
Deel II. Bronnen van het grondwettelijk recht	61
Afdeling I. Inleiding	61
Afdeling II. Belgisch bestuursniveau	61
§ 1. De Belgische Grondwet.....	61
A. Historische context.....	61
60. Schets de Belgische Grondwet als reactie tegen het Nederlandse bestuursmodel	61
61. Welke bezwaren maakt het Zuiden in verband met de positie van de Koning? ..	62
62. Welke bezwaren maakt het Zuiden in verband met de institutionele inrichting van het Verenigd Koninkrijk?.....	63
63. Welke bezwaren houden de Belgische revolutionairen tegen de godsdienst- en onderwijspolitiek van Willem?	64
64. Welke problemen hebben de zuidelijken met politieke rechten en vrijheden? ...	65
65. Welke grieven hebben de zuidelijken in verband met de taalpolitiek?	66
66. Hoe verloopt de aanloop naar de revolutie ?	67
67. Hoe verloopt de Belgische revolutie ?	68
68. Hoe heeft de Belgische Grondwet Engelse en Franse kenmerken?.....	70
69. Hoe verloopt de latere historische evolutie van de Belgische democratie?	71
70. Som de basisbeginselen op van de Belgische Grondwet	72
71. Hoe werkt het basisbeginsel van de soevereiniteit?	73

72. Welke democratievorm stelt de Grondwet voorop?	74
73. Welke invloed hebben de communautaire geschiedenis en de staatshervorming op de democratievorm?	75
74. Waarom kiest de grondwetgever in 1831 voor parlementaire democratie?	76
75. Waarom wordt een onafhankelijke rechterlijke macht ingesteld?	77
76. Waarom wordt een liberale catalogus van rechten en vrijheden ingesteld?	78
77. Hoe wordt de scheiding van kerk en Staat geregeld?	79
78. Hoe is de taalvrijheid ingeschreven in de Grondwet?	80
79. Wanneer werd het Nederlands de officiële administratieve taal van Vlaanderen?	81
80. Wat was het Egmontpact van 1974?	82
81. Hoe wordt het probleem van de Talen in gerechtszaken geregeld?	83
82. Wat is het probleem Happart?	84
83. Wat is de zaak Coucke en Goethals?	85
84. Welke staatsvorm huldigt de Belgische Grondwet?	86
C. Wijziging en interpretatie van de Grondwet	87
85. Hoe wordt de grondwetswijziging in 1831 georganiseerd?	87
86. Verklaar : de Grondwet van 1831 is een Grondwet in formele zin	87
87. Beschrijf de eerste fase van Grondwetsherziening : de preconstituante	88
88. Beschrijf de tweede fase (nieuwe verkiezingen)	89
89. Beschrijf de derde fase (de constituanten)	90
90. Beschrijf de procedure tot herziening van de Grondwet in de derde fase.	91
91. Wanneer eindigt de bevoegdheid van de constituanten om de grondwet te wijzigen?	92
92. Wat is de rol van gemeenschappen en gewesten in de procedure Grondwetsherziening?	93
93. Is alles voor herziening vatbaar op grond van art. 195?	94
94. Kan de Grondwetgever iets voor eeuwig verankeren?	94
95. Hoe wordt art. 195 Gw omzeild?	95
96. Wat is de goocheltruc van 2012?	96
97. Hoe kan interpretatie de Grondwet wijzigen ?	97
98. Bespreek de historische en teleologische interpretatie aan de hand van de US Constitution	98
99. Hoe wordt geïnterpreteerd in België?	99

§ 2. Overige Belgische publiekrechtelijke bronnen.....	100
A. Wet, decreet en ordonnantie	100
100. Wat is de wet in formele / materiële zin?	100
101. Welke akten zijn in België formele wetten?	101
102. Welke omschrijving is breder, formele of materiële wet?.....	102
103. Wat is het belang van het onderscheid tussen wetten in formele en materiële zin?	103
104. Wat is het onderscheid tussen een gewone wet en een bijzondere meerderheidswet?	104
105. Welke toetsingsbevoegdheid heeft het Grondwettelijk Hof ivm bijzondere wetten?	105
106. Wat zijn bijzondere decreten en ordonnanties?	106
107. Bespreek het wetsbegrip in de Grondwet	107
108. Wat betekent de uitdrukking “bij” of “door” of “krachtens” een wet?	108
109. Hoe is het begrip “wet” in de Grondwet geëvolueerd met de Staatshervorming?	109
110. Bespreek art 19 § 1, eerste lid BWHL.....	110
111. Wat is het statuut van de besluitwetten uit WO I en II ?.....	111
B. Besluiten en verordeningen.....	112
112. Wat zijn administratieve besluiten en verordeningen?	112
113. Welke typen administratieve besluiten en verordeningen bestaan er?	113
114. Hoe worden administratieve besluiten ingedeeld naar de instanties die ze uitvaardigen?	114
C. Grondwettelijk gewoonterecht	115
115. Wat is de rol van de (ongeschreven) gewoonte?	115
D. Algemene rechtsbeginselen	116
116. Welke rol spelen algemene rechtsbeginselen in het grondwettelijk recht?	116
Afd. 3. Het Europees bestuursniveau	117
§ 1. De Europese unie	117
A. Verdragen.....	117
117. Wat is de Schumanverklaring?.....	117
118. Wat is de EGKS?.....	118
119. Wat is het functionalisme en het supranationalisme in de Schumanverklaring en het EGKS- Verdrag?.....	119

120. Welke evolutie brengen de Verdragen van Rome (1957) ?.....	120
121. Hoe gaat de evolutie van Rome 1957 tot Maastricht 1992 ?	121
122. Welke drie pijlers van de EU vinden we terug in het Verdrag van Maastricht?	122
123. Hoe duiden we het Verdrag van Lissabon (2007)?	123
124. Welke 2 Unieverdragen zijn er?.....	124
125. Kunnen de Unieverdragen als een Grondwet worden beschouwd?	125
126. Welke democratievorm ligt in de verdragen besloten?	126
127. Welke oplossingen zijn er voor het Europees democratisch deficit?	127
128. Hoe ziet de Europese Unie eruit tegen de achtergrond van een klassieke Grondwet?.....	128
129. Hoe kunnen de EU verdragen worden gewijzigd?	130
130. Hoe worden de EU- verdragen geïnterpreteerd?.....	131
B. Wetgeving.....	132
131. Welke wetgevende handelingen verricht de EU?.....	132
§ 2. Raad van Europa.....	133
132. Beschrijf de bevoegdheden van de Raad van Europa.....	133
Afd. 4. Het internationale bestuursniveau.....	134
133. Welke zijn de bronnen van het internationale bestuursniveau?	134
Casussen en vragen	135
C-8637/0103001. De klassieker der klassiekers: art. 34.....	135
C-8637/0103002.....	136
C-8637/0103003.....	137
C-8637/0103004. Weverij Jonckvansteen.....	138
C-8637/0103005. Leiedal	139
C-8637/0103005. Q-Town	140
C-8637/0103006. Zot van A.....	141
C-8637/0103007. Die Polizeiverordnung	142
C-8637/0103008. Mijn weg, schone weg.....	143
C-8637/0103009. Vlaamse controle op Captain Iglo	144
C-8637/0103010. Ella, ella.....	151
C-8637/0103011. Agii.....	152
C-8637/0103012. Ella.....	153
Deel III. Verhoudingen in de gelaagde rechtsorde	154

Afd. 1. Inleiding.....	154
Afd. 2. Algemene begrippen.....	154
134. Wat is de geldigheid van de internationale rechtsnormen (direct applicability)?	154
135. Wat is dualisme / monisme ?.....	155
136. Wat is de primacy van een regel?	156
137. Wat is de inroepbaarheid (justiciability) van een regel?	157
138. Wat zijn de mogelijke gevolgen van het vaststellen van een onverenigbaarheid tussen twee regels waarbij de ene regel voorrang heeft op de andere?.....	158
139. Wie dient de vorige vragen te beantwoorden?	159
Afd. 3. Verhouding tussen de rechtsnormen van de internationale, Europese en internationale rechtsorde	161
§ 1. Internationaal perspectief.....	161
140. Is er een voorrang tussen het internationaal en het nationaal recht?.....	161
§ 2. Europese Unie – perspectief	162
141. Hoe breekt de EU met het internationaalrechtelijk model?	162
142. Wat betekent de rechtstreekse toegankelijkheid en de directe werking van het EU- perspectief?.....	163
143. Bespreek het arrest Van Gend & Loos (1963)	163
144. Wat is de voorrang van het EU-recht?	164
145. Bespreek het arrest Costa v Enel (1964)	164
146. Bespreek het arrest Internationale Handelsgesellschaft (1970).....	165
147. Bespreek het arrest Simmenthal (1964)	166
148. Bespreek het arrest Fratelli Constanza (1989)	167
149. Bespreek het arrest IN.CO.GE (1998).....	168
§ 3. Nationale perspectieven.....	169
150. Wat betekent de nationale autonomie nog?.....	169
151. Welke nationale perspectieven zijn er op de doorwerking van het EU-recht?... ..	170
152. Beschrijf het eerste voorbehoud : de Grondwet.....	171
153. Beschrijf het arrest Jacques Vabre (1975).....	172
154. Bespreek het arrest Honeywell (2010)	173
155. Bespreek het arrest Hoge Raad van 2 november 2004	174
156. Bespreek het tweede voorbehoud: de nationale Grondwet als beperking op de voorrang van het EU recht	175

157. Bespreek de arresten Solange I en II.....	176
158. Bespreek het derde voorbehoud : ultra vires controle	177
159. Bespreek het “multilevel constitutionalism”	178
§ 4. Het Belgisch perspectief.....	179
160. Wat zegt de Belgische Grondwet over directe werking etc ?.....	179
161. Wat zegt de Belgische rechtspraak over rechtstreekse toepasselijkheid?	180
162. Hoe wordt de rechtspraak Franco Suisse genuanceerd door de latere rechtspraak van het Grondwettelijk Hof?.....	181
163. Hebben verdragen in België directe werking?	182
164. Bespreek het arrest Thonon (Cass., 21 april 1983).....	183
165. Hoe denken de hoogste rechtscollages over de voorrang van het internationaal recht op Belgisch recht?	184
166. Kan de internationale aansprakelijkheid van België in het gedrang komen door niet- instemming?	185
167. Hoe is de voorrangsverhouding van de Grondwet in vergelijking met het Europees recht?.....	186
168. Hoe is de voorrangsregeling tussen de Grondwet en het EU-recht volgens het Grondwettelijk Hof?	187
Afd. 4. Verhoudingen tussen de rechtsnormen in een federale staat.....	188
169. Bespreek de verhouding tussen de rechtsnormen in een federale staat	188
170. Bespreek de preemptiedoctrine	189

8637 KUL Grondwettelijk recht II

Inhoud

Deel II. Democratievorm	1
Hoofdstuk I. Algemene principes	1
Afd. 1. Inleiding.....	1
Afd. 2. Representatief stelsel en directe democratie	1
1. In welke zin is België een representatieve democratie?	1
2. Welk internationaal verdrag beheerst het representatieve stelsel?	2
3. Zijn referenda grondwettelijk?	4
Afd. 3. Politieke partijen.....	5
4. Wat is de rol van politieke partijen?.....	5
5. Hoe kan men de wet op de partijfinanciering kaderen?.....	6
Afd. 4. Constitutionele monarchie	7
6. Bespreek de erfopvolging van de Koning (art. 85).....	7
7. Bespreek het interregnum (90).....	8
8. Bespreek de civiele lijst (88)	9
9. Bespreek de figuur van de regent (92, 93 en 95).....	10
10. Bespreek de wetgevende en uitvoerende macht van de Koning (36 en 37)	11
11. Bespreek : de Koning is onschendbaar	12
12. Wat is de ministeriële verantwoordelijkheid?	13
13. Bespreek “The King can do no wrong”	14
14. Heeft de Koning persoonlijke macht?.....	15
15. Bespreek het colloque singulier en “de Kroon ontbloten”	16
Afd. 5. Constitutieve autonomie.....	17
16. Waarom hebben de deelstaten geen eigen Grondwet?.....	17
17. Welke beperkte constitutieve autonomie hebben de deelstaten?.....	18
Hoofdstuk II. Samenstelling, statuut en werking van het Parlement	19
Afd. 1. Federaal parlement	19
§ 1. Het kiesstelsel.....	19
A. Algemeen	19
18. Geef een overzicht van de kiesstelsels.....	19

20. Wat is het meerderheidsstelsel?	20
21. Wat is het verschil tussen uninominale en multinominale meerderheidsstelsel?	21
22. Wat is het verschil tussen een relatief en een absoluut meerderheidsstelsel?	22
23. Wat is het Franse presidentiële en legislatieve kiesstelsel?	23
24. Bespreek het Engelse parlementaire kiesstelsel	24
25. Wat zijn de voor- en nadelen van een meerderheidsstelsel?	25
26. Wat is het stelsel van evenredige vertegenwoordiging?	26
27. Hoe beïnvloedt de grootte van de kieskringen een “natuurlijke” kiesdrempel? ...	27
28. Hoe werkt de kiesdrempel?	28
29. Wat zijn gesloten, open en flexibele lijsten?	29
30. Wat zijn de voor- en nadelen van een proportioneel stelsel?	30
31. Wat zijn gemengde stelsels?	31
32. Bespreek het Duitse gemengde stelsel	32
B. Historisch overzicht van het Belgische kiesstelsel	33
33. Bespreek het Belgische kiesstelsel 1831 tot 1847	33
34. Beschrijf het Belgisch kiesstelsel van 1847 tot 1894	34
35. Beschrijf de hervorming van 1893	35
36. Bespreek de hervorming van 1899	36
37. Bespreek de hervorming van 1919	37
C. Het huidig Belgisch kiesstelsel	38
38. Welke basisartikelen van de Grondwet regelen het Belgisch kiesstelsel?	38
39. Beschrijf de geschiedenis van de kieskring BHV	39
40. Hoe geschiedt de zetelverdeling in België?	40
D. Federale kieskring	41
§ 2. Samenstelling van Kamer en Senaat	42
A. Kamer van Volksvertegenwoordigers	42
41. Hoeveel leden telt de Kamer ?	42
42. Wat zijn de verkiesbaarheidsvoorwaarden voor de Kamer?	43
43. Hoe worden de Kamerleden ingedeeld in taalgroepen?	44
B. Senaat	45
44. Hoeveel leden telt de Senaat?	45
45. Hoe gebeurt de zetelverdeling van de Senaat?	46
§ 3. Werking van Kamer en Senaat	47

46. Hoe wordt het reglement van Kamer en Senaat vastgesteld?.....	47
47. Hoe wordt de wettigheid van de verkiezingen gecontroleerd?	48
48. Hoe wordt de stemming georganiseerd (53 GW)?	49
49. Welke speciale meerderheden zijn vereist?	50
§ 4. Statuut van de parlementsleden.....	51
50. Hoelang is de ambtsduur van de parlementsleden?.....	51
51. Welke onverenigbaarheden bestaan er in hoofde van de parlementsleden?.....	52
52. Van welke immuniteiten genieten de parlementsleden?	53
53. Uit welke bronnen heeft men de parlementaire onschendbaarheid gehaald?.....	54
54. Bespreek : de parlementaire onverantwoordelijkheid is een absolute waarborg..	55
55. In welke mate is de toepassing van de parlementaire onverantwoordelijkheid begrensd?	56
56. Bespreek de parlementaire onschendbaarheid	57
Afdeling 2. Gemeenschappen en gewesten.....	58
§ 1. Kiesstelsel	58
57. Welke wettelijke bepalingen bepalen het kiesstelsel van de parlementen van de deelstaten?	58
58. Beschrijf de voornaamste kenmerken van het kiesstelsel van de deelparlementen	59
§ 2. Samenstelling van de deelstaatparlementen.....	60
59. Hoe komt men tot 5 parlementen ?.....	60
60. Zijn de parlementen samengesteld op basis van gemeenschap of gewest?	61
61. Hoe is het Vlaams Parlement samengesteld?	62
62. Wat is het verschil tussen het Waals Parlement en het Parlement van de Franse Gemeenschap?	63
63. Hoe wordt het Brussels Hoofdstedelijk Parlement samengesteld?	64
64. Hoe wordt het parlement van de Duitstalige gemeenschap samengesteld?.....	65
65. Hoe zijn de verkiesbaarheidsvoorwaarden bepaald voor de deelstaatparlementen?	66
§ 3. Werking van de parlementen	67
66. Hoe wordt de werking van de deelstaatparlementen geregeld?.....	67
§ 4. Statuut van de parlementsleden.....	68
67. Welke verschillen zijn er in statuut tussen federale en deelstaatparlementsleden ?	68

Casus	69
Hoofdstuk III. Samenstelling, statuut en werking van de regering.....	70
Afdeling 1. Federale overheid.....	70
§ 1. Samenstelling van de regering.....	70
68. Bespreek : de Koning benoemt en ontslaat de ministers	70
69. Wat is de rol van de eerste minister?	71
70. Welke samenstelling heeft de regering	72
71. Wat is het “kernkabinet”?	73
72. Welke positie nemen staatssecretarissen in?	74
75. Wat betekent de titel “Minister van Staat”?	75
§ 2. Werking van de regering.....	76
76. Beschikken de Ministers over individuele bevoegdheden?.....	76
77. Hoe wordt het regeringsbeleid bepaald?.....	77
78. Wat betekent dat een “verplicht overleg” wordt ingesteld?.....	78
79. Wat zijn de implicaties van de pariteit en gendergelijkheid voor de Ministerraad?	79
Casus	80
C-8637/0201001	80
§ 3. Statuut van de regeringsleden	81
80. Welke basis grondwettelijke voorschriften zijn er voor regeringsleden?	81
Casus	82
C-8637/0202001.....	82
C-8637/0202002	82
81. Zijn Ministers en staatssecretarissen onverantwoordelijk?	83
82. Zijn Ministers burgerrechtelijk en strafrechtelijk onschendbaar?.....	84
83. Voor welke misdrijven is de bijzondere procedure van art. 103 Gw toepasselijk?	85
Casus	86
C-8637/0203001.....	86
C-8637/0203002 (W!)	87
Afdeling 2. Gemeenschappen en gewesten.....	88
§ 1. Samenstelling van de regering	88
84. Hoe verloopt de regeringsvorming?	88
85. Hoe is de Vlaamse regering samengesteld?	89

86. Hoe is de Franse Gemeenschapsregering samengesteld?	90
87. Hoe is de Waalse regering samengesteld?	91
88. Hoe is de Brusselse hoofdstedelijke regering samengesteld?	92
89. Hoe is de regering van de Duitstalige gemeenschap samengesteld?	93
§ 2. Werking van de regering.....	95
90. Wat zijn de bepalingen over de werking van de regering?	95
§ 3. Statuut van de regeringsleden	96
91. Wat is het statuut van de leden van de regering?	96
92. Hoe is de uitvoerende functie op Europees vlak georganiseerd?.....	97
93. Beschrijf de werking van de Europese Commissie.....	98
94. Hoe werkt de Europese Raad?	99
IV. Pacificatiemechanismen.....	100
Afdeling 1. Inleiding.....	100
95. Hoe zijn de beschermingsmechanismen ontstaan?.....	100
Afdeling 2. Federale overheid	101
96. Hoe speelt de bescherming op wetgevend vlak ?	101
97. Hoe werkt de alarmbelprocedure?	102
98. Hoe werkt de pariteit van de Ministerraad als bescherming?	103
Afdeling 3. Gemeenschappen en gewesten	104
§ 1. Brusselse instellingen.....	104
99. Bespreek de pacificatiemechanismen in het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en de Brusselse Hoofdstedelijke Regering	104
§ 2. Gemeenschapsparlementen.....	105
100. Bespreek de pacificatiemechanismen in de Gemeenschaps-parlementen	105
Deel III. De regeringsvorm	106
Hoofdstuk I. Inleiding.....	106
Hoofdstuk II. Het tweekamerstelsel.....	106
101. Hoe ontstond het tweekamerstelsel historisch?	106
102. Hoe wordt de senaat een “niet permanente statenkamer”?.....	107
Hoofdstuk III. Institutionele samenhang tussen parlement en regering.....	108
Afd. 1. Inleiding.....	108
103. Waar liggen de wortels van de samenhang tussen parlement en regering?	108

104. Moet het Parlement in Europa de benoeming van de regeringsleden bekrachtigen?	109
105. Blijven Ministers lid van het Parlement?	110
106. In welke mate hebben het staatshoofd of de regering de mogelijkheid het parlement voortijdig te ontbinden?	111
107. Vergelijk de manieren waarop het parlement de mogelijkheid heeft de regering tot ontslag te dwingen.....	112
Afd. 2. Historisch overzicht van het parlementair regime in België.....	113
108. Welke aanknopingspunten bevat de Grondwet van 1831 ?	113
109. Beschrijf het “Orleanistisch” systeem (1831-1847)	114
110. Beschrijf het monale systeem (1846-1993)	115
111. Hoe stelt de hervorming van 1993 een gemengd monaal / duaal systeem in ?	116
Afd. 3. Huidig stelsel : de federale overheid.....	117
A. Vorming van de regering.....	117
112. Door welke grondwettelijke principes wordt de rol van de Koning bepaald?	117
113. Hoe verloopt de formatiefase?.....	118
114. Hoe kan een minderheidsregering worden gevormd?.....	119
115. Wat is de beleidsverklaring?.....	120
116. Valt de koninklijke interventie onder ministeriële verantwoordelijkheid?.....	121
B. Parlementaire controlemiddelen	122
117. Welke controlemiddelen heeft het parlement?.....	122
118. Wat is het vragenrecht?.....	123
119. Wat is het interpellatierecht?.....	124
120. Wat is het recht van onderzoek?.....	125
121. Hoe is de uitoefening van het onderzoeksrecht geregeld?	126
122. Wat is de verhouding tussen een gerechtelijk en een parlementair onderzoek?.....	127
123. Welke wetswijzigingen werden doorgevoerd naar aanleiding van de Transnuklear- zaak ?	128
124. Heeft de Senaat het recht van onderzoek?	129
125. Wat is de goedkeuring van de begroting en jaarrekeningen als controlemiddel?	130
126. Wat is de begroting?	131
127. Wat is de middelenbegroting?.....	132
128. Wat is de algemene uitgavenbegroting?	133

129. Wat is de rekening?.....	134
130. Wat is het annaliteitsbeginsel inzake begroting en rekeningen?	135
131. Wat gebeurt indien de begroting niet voor het begin van het begrotingsjaar kan worden goedgekeurd?	136
132. Beschrijf het universaliteitsbeginsel inzake begroting en rekeningen.	137
133. Wat is de regel van niet-affectatie?.....	138
134. Wat is de regel van de kaseenheid?.....	139
135. Wat is het specialiteitsbeginsel?	140
136. Wat is het openbaarheidsbeginsel?	141
C. Ontslag van de regering	142
137. Bespreek art 96 GW : de Koning benoemt en ontslaat de ministers	142
138. Wat is de constructieve motie van wantrouwen?.....	143
139. Wat is de constructieve verwerping van een motie van vertrouwen?	144
140. Waarom “constructief” ?	145
141. Wat volgt na de benoeming van de nieuwe eerste minister?	146
142. Zijn er andere scenario's mogelijk waarbij de regering verplicht wordt ontslag te nemen?	147
143. Hoe verloopt het vrijwillig ontslag van de regering?	148
144. Hoe kan een individuele minister tot ontslag worden gedwongen?	149
145. Wanneer komt een regering in “lopende zaken”?	150
146. Hoe wordt de rechtsfiguur van de “lopende zaken” geregeld?.....	151
147. Wat valt volgens de rechtspraak van de Raad van State onder “lopende zaken”?	152
D. Ontbinding van het parlement	153
148. In welke gevallen kan het parlement worden ontbonden?.....	153
149. Waarom moet de Senaat niet worden ontbonden?	154
150. Wat is de verdere inhoud van het ontbindingsbesluit?	155
151. Hoelang zetelt de Kamer bij vervroegde ontbinding?.....	156
152. Welke ontbinding voorziet art 195 GW ?	157
Afdeling 4. Huidig stelsel : de gemeenschappen en gewesten.....	158
153. Hoe verloopt de regeringsvorming bij gemeenschappen en gewesten?.....	158
154. Hoe zijn de parlementaire controlemiddelen geregeld bij de gemeenschaps- en gewestregeringen?	159
155. Hoe worden deelstaatregeringen ontslagen?	160

156. Wanneer komt een deelstaatregering in lopende zaken?	161
157. Hoe wordt het deelstaatparlement ontbonden?	162
Hoofdstuk IV. Functionele samenwerking tussen parlement en regering.....	163
Afd. 1. Algemene principes.....	163
158. Waarom is een samenwerking tussen parlement en regering noodzakelijk?	163
159. Wat was de bedoeling van de Grondwetgever in 1831?.....	164
Afd. 2. Wetgevende functie.....	165
A. De wetgevende procedure.....	165
160. Is er veel verschil tussen federaal en deelstaatniveau?	165
161. Wie neemt het initiatief in de wetgevende procedure?	166
162. Wat is het verschil tussen een wetsvoorstel en een wetsontwerp?	167
B. Parlementaire behandeling	168
163. Welke fases zijn er in de behandeling van een wetsvoorstel of wetsontwerp?..	168
164. Bespreek de eerste fase : de parlementaire commissie	169
165. Bespreek de tweede fase : de bespreking in plenaire zitting.....	170
166. Bespreek de verdere behandeling (enkel federaal niveau)	171
C. Bekrachtiging, afkondiging en bekendmaking	172
167. Wat is de bekrachtiging ?.....	172
168. Wat is de afkondiging?	173
169. Wat is de bekendmaking?	174
170. Kan de koning verplicht worden een wet te bekrachtigen?.....	175
D. Bevoegdheidsverdeling tussen Kamer en senaat	176
171. Hoe is de bevoegdheidsverdeling geregeld na de zesde staatshervorming?.....	176
172. Wie beslist bij bevoegdheidsconflicten?	177
Afd. 3. Uitvoerende functie.....	178
A. Algemeen.....	178
173. Deel de verordeningen en besluiten in die de Koning kan stellen.	178
B. Verordnungsbevoegdheid gebaseerd op de Grondwet	179
174. Hoe heeft de Koning een verordnungsbevoegdheid gebaseerd op de Grondwet?	179
175. Is er een sanctie als de uitvoerende macht verzuimt uitvoeringsbesluiten te nemen?	180
176. Wat is het legaliteitsbeginsel bij het nemen van uitvoeringsbesluiten?	181

177. Bespreek de andere specifieke bevoegdheden ivm het nemen van uitvoeringsbesluiten	182
C. Verordeningbevoegdheid gebaseerd op de wet.....	183
178. Welke verordeningbevoegdheid is gebaseerd op de wet?	183
179. Kan de koning worden gemachtigd om de geldende wetten op te heffen, aan te vullen, te wijzigen of te vervangen?.....	184
180. Welke zijn de voorbehouden aan gelegenheden?	185
181. Wat is het onderscheid tussen “bij/ door” en “krachtens” een wet?	186
182. Kan in residuaire materies steeds door de wetgever worden gedelegeerd?.....	187
183. Kunnen de door de Grondwet aan de wetgever voorbehouden aangelegenheden dan nooit aan de koning worden opgedragen?.....	188
184. Bespreek het versterkt legaliteitsbeginsel inzake onderwijs en in strafzaken ...	189
185. Bespreek het afgezwakte legaliteitsbeginsel inzake economische, sociale en culturele rechten	190
186. Wat zijn de “bijzondere wetten” in de zin van artikel 105 van de Grondwet?	191
187. Wat zijn opdrachtwetten?	192
188. Wat zijn kaderwetten?	193
189. Wat zijn bijzondere machtenwetten?	194
190. Hoe herkent men bijzondere machtenwetten?	195
191. Hoe wordt het democratisch gehalte van bijzondere machtenwetten verzekerd?	196
D. Delegatie van verordeningbevoegdheid aan anderen.....	197
192. Kan verordeningbevoegdheid worden gedelegeerd aan anderen dan de uitvoerende macht?	197
193. Kan verordeningbevoegdheid worden gedelegeerd aan een minister?	198
194. Kan verordeningbevoegdheid worden gedelegeerd aan autonome overheidsinstellingen?.....	199
195. Stelt zich een probleem bij het toezicht vanuit het Europees recht?	200
E. Overige bevoegdheden van de uitvoerende macht.....	201
196. Welke zijn de overige bevoegdheden van de uitvoerende macht?.....	201

8637 KUL Grondwettelijk recht III

Staatsrecht 8

Student Pol Pinterens

Inhoud

Deel IV. Staatsvorm.....	1
Hoofdstuk I. Inleiding.....	1
Hoofdstuk II. Historische achtergrond en basisconcepten.....	1
Afd. I. Historisch overzicht.....	1
§ 1. Wat voorafging.....	1
1. Beschrijf de periode 1831-1945 wat de Belgische staatsvorm betreft.....	1
2. Beschrijf de Koningskwesie (1950)	2
3. Beschrijf de communautaire evolutie in de jaren 60	3
§ 2-7. Staatshervormingen	4
4. Beschrijf de opeenvolgende staatshervormingen.....	4
§ 2. Eerste staatshervorming 1970	5
5. Wat zijn de hoofdlijnen van de eerste staatshervorming in 1970?.....	5
6. Wat is de betekenis van de oprichting van de cultuurgemeenschappen?	6
§ 3. De tweede staatshervorming 1980.....	7
7. Hoe evolueert de toestand tussen 1970 en 1980?	7
8. Wat zijn de krachtlijnen van de tweede staatshervorming van 1980?.....	8
§ 4. De derde staatshervorming: 1988.....	9
9. Wat is de inhoud van de derde staatshervorming?	9
§ 5. De vierde staatshervorming 1992 1993.....	10
10. Beschrijf de vierde staatshervorming of het Sint-Michielsakkoord	10
§ 6. De vijfde staatshervorming 2001.....	11
11. Wat zijn de krachtlijnen van de vijfde staatshervorming in 2001?	11
§ 7. De zesde staatshervorming 2012 2014.....	12
12. Schets de politieke crisis die aanleiding gaf tot de zesde staatshervorming.....	12
13. Welke hervormingen bevat de zesde staatshervorming?.....	13
§ 8. Het resultaat	14
14. Wat is het centrifugaal federalisme?.....	14
15. Wat verstaat men onder bipolair federalisme?.....	15
16. Wat is de pariteit binnen federaal niveau?	16

17. Verklaar: Het Belgisch model leidt tot inefficiëntie en democratisch tekort.....	17
18. Verklaar: het ontbreken van de federale politieke ruimte	18
Afdeling II. Basisconcepten	19
§ 1. Taalgebieden	19
19. Welke taalgebieden zijn er?.....	19
20. Hoe is de indeling in taalgebieden historisch gegroeid?.....	20
21. Wat is de dubbele betekenis van het territorialiteitsbeginsel?.....	22
22. Wat is de eerste betekenis van het territorialiteitsbeginsel volgens het Grondwettelijk Hof en de Raad van State?	23
23. Hoe is de Belgische aanpak met het territoriumbeginsel te verklaren?	24
24. Is het territoriumbeginsel te verzoenen met de minderheidsrechten?	25
25. Beschrijf de faciliteiten als correctie op het territoriumbeginsel	26
26. Hoe werken de faciliteiten?	27
27. Moeten faciliteiten telkens opnieuw worden aangevraagd?	28
28. Impliceert artikel 4 dat gemeentelijke mandatarissen de taal van het taalgebied moeten gebruiken en kennen?	29
§ 2. Gemeenschappen	30
29. Hoeveel gemeenschappen zijn er in België?	30
30. Wat is het grondgebied van de gemeenschappen?.....	31
31. Hoe is de regeling voor Brussel?	32
§ 3. Gewesten.....	33
32. Hoeveel gewesten telt België?	33
33. Wat omvat het Brussels hoofdstedelijk gewest?	34
34. Is er een Duitstalig gewest?.....	35
35. Hoe formuleert de grondwet de bevoegdheden van de gewesten?.....	36
§ 4. Asymmetrieën in het Belgisch federalisme.....	37
36. Wat is “asymmetrisch” federalisme?.....	37
37. Hoe uit zich deze asymmetrie in het concrete bevoegdheidsmodel?.....	38
38. Bespreek artikel 137 van de Grondwet	39
39. Wat met de Brusselse leden van het Vlaams parlement en de Vlaamse regering?	40
40. Bespreek artikel 138 van de Grondwet.....	41
41. Hoe gebeurt de overheveling van bevoegdheden aan Franstalige kant?	42
42. Hoe worden de overgehevelde bevoegdheden uitgeoefend?	43

43. Bespreek artikel 139 van de grondwet.....	44
44. Schets de positie van Brussel als hoofdstedelijk gewest.....	45
45. Wat is het verschil tussen Brusselse ordonnanties enerzijds en decreten anderzijds?	46
46. Is Brussel een “supergewest” of een “gewestgemeenschap”?	47
Hoofdstuk III. Algemene beginselen inzake bevoegdheidsverdeling	48
Afd. I. Toegewezen, residuele en impliciete bevoegdheden	48
§ 1. Inleiding.....	48
47. Wat zijn autonome bevoegdheden?	48
48. Wat zijn toegewezen en residuele bevoegdheden?.....	49
49. Welk niveau heeft residuele bevoegdheid in een federatie?	50
§ 2. Toegewezen en residuele bevoegdheden.....	51
50. Wat is het systeem van de aan Gemeenschappen en Gewesten toegewezen bevoegdheden?	51
51. Wat is het onderscheid tussen de residuele bevoegdheden in brede en enge zin?	52
52. Welke materies zijn uitdrukkelijk voorbehouden aan de federale overheid?	53
53. Wat is artikel 35 van de Grondwet?	54
§ 4. Impliciete bevoegdheden.....	55
54. Wat zijn impliciete bevoegdheden?	55
55. Geef een typisch voorbeeld van impliciete bevoegdheden.....	56
56. Wat is het onderscheid tussen inherente en aanvullende impliciete bevoegdheden?	57
57. Wat is het “proper cause” beginsel?.....	58
Afd. II. Aard van de bevoegdheden: exclusieve en concurrerende bevoegdheden.....	59
§ 1. Inleiding.....	59
§ 2. Exclusieve materiële bevoegdheden.....	59
58. Wat wordt bedoeld met exclusieve materiële bevoegdheid?.....	59
59. Wat is de zwaartepuntleer?.....	60
§ 3. Exclusieve territoriale bevoegdheden.....	61
60. Wat zijn exclusieve territoriale bevoegdheden?	61
61. Wat gebeurt bij overschrijding van de exclusieve territoriale bevoegdheid?	62
§ 4. Afwijkende technieken	63
62. Wat zijn gedeelde exclusieve bevoegdheden?	63

63. Wat zijn parallelle bevoegdheden?.....	64
64. Wat is de parallelle uitoefening van exclusieve bevoegdheden?	65
65. Wat zijn concurrerende bevoegdheden?.....	66
Afd. 3. Territorialiteitsbeginsel	67
66. Wat is het verticaliteitsbeginsel?.....	67
67. Welke technieken doorkruisen het verticaliteitsbeginsel?	68
Afd. 4. Algemene bepalingen inzake bevoegdheidsrechtelijke autonomie.....	69
§ 1. Evenredigheidsbeginsel	69
68. Beschrijf de rol van het evenredigheidsbeginsel (Proportionaliteit).....	69
§ 2. Economische en monetaire unie	70
69. Wat is de impact van de economische en monetaire unie op de bevoegdheid? ..	70
70. Wat omhelst de economische en monetaire unie?.....	71
§ 3. Federale loyaliteit	72
71. Wat is de federale loyaliteit of Bundestreue ?	72
Hoofdstuk IV. Bevoegdheden van gemeenschappen en gewesten.....	73
Afd. 1. Gemeenschappen	73
§ 1. Cultuur.....	73
72. Som de culturele bevoegdheden op.....	73
§ 2. Onderwijs.....	74
73. Som de bevoegdheden inzake onderwijs op.....	74
§ 3. Persoonsgebonden aangelegenheden	75
74. Beschrijf de persoonsgebonden aangelegenheden	75
§ 2. Taalgebruik	76
75. Bespreek de bevoegdheden inzake taalgebruik	76
Afd. 2. Gewesten.....	77
76. Som de gewestelijke bevoegdheden op	77
Afd. 3. Instrumentele bevoegdheden	78
77. Wat zijn instrumentele bevoegdheden?.....	78
§ 4. Strafrechtelijke bevoegdheden	79
78. Beschrijf de bevoegdheden van gemeenschappen en gewesten inzake strafrecht	79
79. Beschrijf de bevoegdheid van gemeenschappen en gewesten inzake strafprocedure	80

80. In welke mate kunnen de deelstaten het vervolgingsbeleid beïnvloeden?	81
§ 3. Verdragsbevoegdheid	82
81. Beschrijf de verdragsbevoegdheid van de deelstaten	82
82. Wat is het beginsel “In foro externo, in foro interno”?	83
Hoofdstuk V. Gemeenschapsbevoegdheden in Brussel	84
83. Waarom is er geen Brusselse gemeenschap?	84
84. Wat is de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie?	85
85. Wat zijn de Gemeenschapscommissies?	86
Hoofdstuk VI. Coöperatief federalisme	87
Afd. 1. Algemeen	87
86. Wat is de essentie van het coöperatief federalisme?	87
Afd. 2. Overlegcomité en interministeriële conferentie	88
87. Wat is het overlegcomité?	88
88. Wat zijn interministeriële conferenties?	89
Afd. 3. Samenwerkingsverbanden	90
89. Wat zijn samenwerkingsverbanden?	90
90. Hoe komen samenwerkingsakkoorden tot stand?	91
Afd. 4. Gezamenlijke decreten en ordonnanties	92
91. Wat zijn gezamenlijke decreten en ordonnanties?	92

8637 KUL Grondwettelijk recht IV

Student Bieke Blokmans

Inhoud

Grondrechten	1
Hoofdstuk I. Algemene leerstukken.....	1
Afd. 4. Categorieën van rechten	2
§ 1. Drie generaties rechten.....	2
1. Beschrijf de eerste generatie grondrechten (klassieke liberale grondrechten).....	2
2. Beschrijf de tweede generatie rechten.....	3
3. Beschrijf de derde generatie rechten	4
§ 2. Gelijkenissen en verschillen.....	5
4. Wat is directe werking?.....	5
5. Wat is het idee van de progressieve realisatie?.....	6
6. Waarom zijn de verschillen tussen de eerste en tweede generatie minder dan verwacht?	7
7. Wat is het belang nog van het onderscheid tussen de generaties grondrechten? ...	8
Afd. 5. Toepassingsgebied van de grondrechten	9
§ 1. Verticale en horizontale verhoudingen	9
8. Geef het onderscheid tussen verticale en horizontale verhoudingen in verband met grondrechten	9
9. Hoe kunnen mensenrechten doorwerken in de horizontale verhoudingen?	10
§ 2. Toepasselijkheid ratione personae	11
10. Kunnen ook rechtspersonen grondrechten hebben?	11
11. Hebben alleen Belgen grondrechten?	12
12. Geldt de gelijkheid ook inzake politieke rechten?	13
§ 3. Toepassingsgebied ratione loci	14
13. Hoe is het toepassingsgebied van de mensenrechten territoriaal beperkt?.....	14
Afd. 6. Interpretatie van grondrechten	15
14. Wat zijn de interpretatieregels inzake grondrechten in het algemeen?	15
15. Welke interpretatieregels hanteert het EHRM?	16
Afd. 7. Beperking van grondrechten.....	17
§ 1. Algemene beginselen.	17
A. Inleiding	17

16. Hoe werkt het tweestappenplan van de rechten bij een beperking van een grondrecht?.....	17
17. Is het tweestappenplan steeds toepasbaar?	18
B. Wettigheidsbeginsel	19
18. Wat omvat het wettigheidsbeginsel?	19
19. Welke vereisten stelde de EHRM aan de vereiste van wettigheid?	20
C. Proportionaliteitsbeginsel	21
20. Wat omhelst het proportionaliteitsbeginsel?	21
21. Wat zijn de stappen van de proportionaliteitstoets?	22
22. Beschrijf de vereiste van het legitieme doel	23
23. Hoe wordt de vereiste van het legitieme doel beoordeeld?	24
24. Hoe heeft het democratiemodel een invloed op de doeleinden die de overheid kan nastreven?	25
25. Wat is de pertinentietoets?	26
26. Wat is de noodzakelijkheidstoets?	27
27. Wat is evenredigheid in de strikte zin?	28
28. Wat verstaat men onder toetsingsintensiteit?	29
29. Wat is de “tweede wet van de afweging”?	30
30. Welke factoren beïnvloeden de houding van de rechter?	31
31. Wat is procedurele rationaliteit?	32
32. Hoe kan de rechter de proportionaliteitstoets gericht doorvoeren?	33
33. Hoe worden positieve verplichtingen van de overheid beoordeeld?	34
34. Hoe gebeuren afwijkingen in tijden van nood?	35
35. Worden derogaties beter ingepland?	36
36. Bespreek art. 15 EVRM	37
37. Bespreek art. 17 EVRM	38
§ 2. Grondwettelijke beperkingssysteem	39
38. Welke verschillende beperkingssystemen bestaan er?	39
39. Bespreek de formele beperkingsmechanismen	40
40. Bespreek de inperking van grondrechten via regelende en repressieve maatregelen	41
41. Bespreek de preventieve maatregelen	42
§ 3. Beperkingssysteem van het EVRM, het EU Handvest en internationale mensenrechtenverdragen	43

42. Wat is het voornaamste verschil in het beperkingssysteem van het EVRM?.....	43
43. Wat is een “horizontale” of “transversale” beperkingsbepaling?	44
44. Welke drie soorten rechten zijn er volgens het EVRM volgens beperkingsmechanisme?.....	45
45. Bespreek de derde categorie: rechten waarvoor specifieke beschermingsclausules gelden.....	46
46. Zijn rechten zonder expliciete beperkingsclausule absoluut?	47
Afd. 3. Grondrechten in de gelaagde rechtsorde	48
§ 1. Inleiding.....	48
§ 2. Incorporatie in het toepassingsgebied van de grondrechten catalogi.....	48
47. Tegen welke overheden kunnen grondrechten worden ingeroepen?	48
48. Wat is de incorporatieleer?	49
49. Is het EU Handvest afdwingbaar tegenover de lidstaten?	50
50. Is het EVRM toepasselijk op de deelstaten?.....	51
51. Is de EU onderworpen aan het EVRM?	52
§ 3. Samenloop van grondrechten	53
52. Bespreek het principe van de samenlezing en ruimste bescherming	53
53. Bespreek de subsidiariteit.....	54
54. Bespreek de “marge van appreciatie” doctrine.....	55
55. Welke rechten hebben voorrang bij botsing van grondrechten?.....	56
§ 4. Bevoegdheidsverdeling inzake grondrechten.....	57
56. Welke wetgever kan rechten beperken?	57
Hoofdstuk II. Overzicht van enkele belangrijke grondrechten	58
Afd. 1. Inleiding.....	58
Afd. 2. Vrijheid van meningsuiting.....	58
57. Welke zijn de bronnen van de vrijheid van meningsuiting?.....	58
58. Wat is de verantwoording van de bescherming van de vrijheid van meningsuiting?	59
59. Welke mening moet worden beschermd?.....	60
60. Onder welke vorm wordt de vrijheid van meningsuiting beschermd?	61
61. Brengt de vrijheid van meningsuiting ook positieve verplichtingen mee voor de overheid?.....	62
62. Wat is de rol van de persvrijheid?	63
§ 4. Beperkingen.....	64

63. Welke algemeen beperkingssysteem geldt voor de vrijheid van meningsuiting?	64
64. Beschrijf de legaliteitstoets van het EVRM	65
65. Beschrijf de proportionaliteitstoets inzake vrijheid van meningsuiting	66
66. Wat is de rechtspraak inzake preventieve maatregelen?	67
67. In welke zin wordt de pers bijzonder beschermd?	68
68. Bespreek de cascade- aansprakelijkheid in de Grondwet	69
69. Bespreek de assisenprocedure voor persmisdrijven	70
70. Wat is een drukpersmisdrijf?	71
Casus : “Acid” 22 februari 2024	72
71. Wat is de wetgeving inzake “hate speech”?	75
72. Wat is het onderscheid tussen de rechtspraak van het EHRM en van het Grondwettelijk Hof inzake haatspraak?.....	76
73. Bespreek de vrijheid van meningsuiting versus privacy	77
Afd. 3. Vrijheid van vergadering en vereniging	78
§ 1. Bronnen	78
74. Welke bronnen betreffen de vrijheid van vergadering en vereniging?	78
§ 2. Grondslagen.....	79
75. Welke zijn de grondslagen van het recht van vergadering en vereniging?	79
§ 3 Toepassingsgebied.....	80
76. Welke handelingen vallen onder de vrijheid van vergadering?	80
77. Welke handelingen vallen onder de vrijheid van vereniging?	81
§ 4. Beperkingen.....	82
78. Welke beperkingen aan de vrijheid van vergadering zijn toegelaten?	82
79. Tussen welke drie soorten bijeenkomsten wordt concreet een onderscheid gemaakt?	83
80. Welke beperkende maatregelen kunnen de vrijheid van vereniging treffen?	84
§ 5. Toepassingsgevallen	85
81. Hoe is de rechtspraak inzake “antidemocratische partijen”?	85
82. Wat is het verband tussen vrijheid van vergadering en het sluitingsuur voor cafés en discotheken?	86
Afd. 4. Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst.....	87
§ 1. Bronnen	87
83. Welke zijn de bronnen van de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst?	87
§ 2. Grondslagen.....	88

84. Wat zijn de grondslagen van de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst?	88
§ 3. Toepassingsgebied	89
85. Welke aspecten zijn er in de vrijheid van godsdienst, geweten en gedachte?	89
86. Wat is de definitie van “godsdienst” en “overtuiging”?	90
87. Welke grenzen zijn er aan de “religieuze” overtuiging of manifestatie?	91
88. Wat geldt als religieuze organisatie?	92
89. In welk grondwetsartikel staat de scheiding van kerk en staat?	93
§ 4. Beperkingen	94
90. Welke beperkingen aan de godsdienstvrijheid zijn mogelijk?	94
§ 5. Toepassingsgevallen	95
91. Wat is de rechtspraak inzake religieuze kledij?	95
92. Wat is de rechtspraak inzake kruisbeelden in overheidsscholen?	96
Afd. 5. Recht op eerbied voor het privéleven	97
§ 1. Bronnen	97
93. Wat zijn de wettelijke bronnen van het recht op privéleven?	97
§ 2. Grondslagen	98
94. Wat zijn de grondslagen van het recht op privacy?	98
§ 3. Toepassingsgebied	99
95. Welke handelingen en belangen vallen onder de bescherming van het privéleven?	99
96. Wat zijn de grenzen van de privésfeer?	100
97. Welke beperkingen in het algemeen zijn toegestaan?	101
98. Pas de bevoegdheidsverdeling toe op de verwerking van persoonsgegevens	102
99. Is er een beperking aan de onschendbaarheid van de woning?	103
100. Hoe wordt het recht op privacy toegepast op het briefgeheim?	104
101. Pas het recht van privacy toe op af luisteren en openen van privé communicatie en telecommunicatie	105
102. Was het recht van privacy toe op seksuele relaties	106
Afd. 6. Gelijkheidsbeginsel en verbod op discriminatie	107
§ 1. Bronnen	107
103. Welke zijn de bronnen van het gelijkheidsbeginsel en het verbod op discriminatie?	107
§ 2. Grondslagen	108
104. Geef het onderscheid tussen het formele en materiële gelijkheidsbeginsel	108

§ 3. Toepassingsgebied.....	109
105. Bespreek de algemene draagwijdte en het accessoir karakter van het gelijkheidsbeginsel	109
106. Heeft de discriminatieverbod horizontale werking?.....	110
107. Is de lijst met discriminatiegronden limitatief of niet?	111
108. Hoe worden differentiatiecriteria beoordeeld?	112
109. Hoe kan het unierechtelijke discriminatieverbod op nationaliteit worden beperkt?	113
§ 4. Discriminatievormen en concepten	114
110. Is er een verplichting ongelijke situaties ongelijk te behandelen?.....	114
111. Bespreek het direct versus indirect onderscheid	115
112. Wat is de rechtspraak inzake positieve actie?	116
113. Houdt het gelijkheidsbeginsel de verplichting in om positieve maatregelen te treffen?	117
114. Welke andere discriminatiegronden worden gesanctioneerd?	118
§ 5. Verantwoording van discriminatie	119
115. Geef het verschil tussen gesloten en open systeem van verantwoording	119
116. Bespreek de figuur van de toetsingsingang bij antidiscriminatie.....	120
117. Wat is de benadelingstoets?	121
118. Bespreek de vergelijkbaarheidstoets	122
119. Welke bijzondere correcties zijn er op de vergelijkbaarheidstoets?	123
120. Wat is de proportionaliteitstoets inzake discriminatie?	124
121. Welke factoren beïnvloeden de intensiteit van de toetsing?.....	125
§ 6. Enkele toepassingsgevallen.....	126
122. Hoe is de rechtspraak inzake huwelijk en geregistreerd partnerschap van koppels van gelijk geslacht?.....	126
123. Welke rechtspraak is er inzake positieve actie?.....	127
Afd. 7. Overige rechten in de Grondwet	128
§ 1. Recht op persoonlijke vrijheid.....	128
124. Hoe is de rechtspraak in verband met het recht op persoonlijke vrijheid?	128
§ 2. Het strafrechtelijke legaliteitsbeginsel.....	129
125. Welke strafrechtelijke waarborgen biedt de Grondwet?	129
126. Beschrijf het legaliteitsbeginsel	130
§ 3. Recht op behoorlijke rechtsbedeling en rechtsbescherming	131

127. Bespreek het recht op behoorlijke rechtsbedeling en rechtsbescherming.....	131
§ 4. Eigendomsrecht.....	132
128. Bespreek de grondwettelijke regeling inzake eigendomsrecht.....	132
129. Welke vier voorwaarden zijn er voor onteigening?.....	133
§ 5. Economische, sociale en culturele rechten	134
130. Bespreek art 23 Grondwet	134
§ 6. Vrijheid van onderwijs	135
131. Bespreek de actieve en passieve vrijheid van onderwijs.....	135
132. Hoe dient de overheid de passieve onderwijsvrijheid te realiseren?	136
133. Beschrijf het socio-economisch recht op onderwijs	137
134. Bespreek het wettigheidsbeginsel in onderwijszaken	138
135. Bespreek het gelijkheidsbeginsel in onderwijszaken.....	139
§ 7. Kinderrechten	140
136. Welke rechtsbronnen zijn er inzake kinderrechten?	140
§ 8. Vrijheid van taalgebruik.....	141
137. Hoe evolueert de vrijheid van taalgebruik?.....	141
138. Belet de vrijheid van taalgebruik het opleggen van vereisten inzake talenkennis?	142
139. Welke taalvereisten kunnen worden opgelegd in de publieke sfeer?	143
140. Wat is de verhouding tussen de Noties “handelingen van het openbaar gezag” en “bestuurszaken”?	144
§ 9. Petitierecht	145
141. Wat is het petitierecht?	145
Deel V. Rechtsbescherming tegen de wetgever	146
Hoofdstuk I. Inleiding.....	146
Hoofdstuk II. Overzicht van de modellen	146
142. Op welke manier is toetsing aan de Grondwet mogelijk?.....	146
143. Hoe is het succes van het centrale toetsingsstelsel in Europa te verklaren?.....	147
Hoofdstuk III. Ex-post toezicht door de gewone hoven en rechtbanken	148
144. Hoe stond de onschendbaarheid van de wet ingeschreven in de Grondwet van 1831?	148
145. Hoe wordt het verbod op toetsing genuanceerd?.....	149
Hoofdstuk IV. Ex post toezicht door het Grondwettelijk Hof.....	150
Afd. 1. Historisch overzicht	150

Afd. 2. Aard, samenstelling en werking.....	150
146. Welk statuut heeft het Grondwettelijk Hof ?	150
147. Hoe is het Grondwettelijk Hof samengesteld?	151
148. Wat betekent het voorzitterschap van het Grondwettelijk Hof?	152
149. Is het Grondwettelijk Hof verdeeld in kamers?.....	153
Afd. 3. Bevoegdheden.....	154
§ 1. Normen die door het Grondwettelijk Hof kunnen worden getoetst	154
150. Welke normen kunnen door het Grondwettelijk Hof worden getoetst?	154
§ 2. Normen waaraan het Grondwettelijk Hof kan toetsen	155
151. Aan welke normen kan het Grondwettelijk Hof toetsen?.....	155
152. Aan welke normen kan het Grondwettelijk Hof toetsen wat betreft de werking in de tijd?.....	156
153. Beschrijf de toetsing aan de bevoegdheidsverdelende regels.....	157
154. Beschrijf de toetsing aan de grondrechten.....	158
155. Hoe kan het Grondwettelijk Hof andere bepalingen toetsen?.....	159
Afd. 4. Rechtswegen	160
§ 1. Inleiding: de 2 wegen	160
§ 2. Beroep tot nietigverklaring	160
156. Wat is een beroep tot nietigverklaring?	160
157. Wie kan het beroep tot nietigverklaring instellen?	161
158. Binnen welke termijn moet het beroep tot nietigverklaring worden ingesteld?.....	162
159. Welke draagwijdte hebben vernietigingsarresten?	163
160. Wat is de vordering tot schorsing?	164
§ 3. De prejudiciële vraag.....	165
161. Wat is het verschil tussen een prejudiciële vraag en een verzoek tot nietigheid?	165
162. Welke termijn geldt voor het stellen van de prejudiciële vraag?.....	166
163. Is de rechter verplicht om de prejudiciële vraag te stellen?.....	167
164. Wat zijn de rechtsgevolgen van een antwoord op de prejudiciële vraag?	168
Afd. 5. Grondwetsconforme interpretatie	169
§ 1. Inleiding.....	169
165. Wat zijn de drie types van grondwetsconforme lezing?	169
166. Wat is de verzoenende lezing?	170

167. Wat is de inperkende lezing?.....	171
168. Wat is de verruimende lezing?	172
§ 2. Handhaving van de gevolgen.....	173
169. Wat is de handhaving van de gevolgen van een vernietigende regel?	173
Hoofdstuk V. Ex ante toezicht door de Raad van State	174
170. Wat is het ex ante toezicht door de Raad van State?	174
171. Is het advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State verplicht?	175
Hoofdstuk VI. Procedurele samenloop	176
172. Wat is procedurele samenloop?.....	176